

ZUGRAVI DE FORMAȚIE BRÂNCOVENEASCĂ ÎN BANATUL PRIMEI JUMĂTĂȚI A SECOLULUI AL XVIII-LEA

Dorina Pîrvulescu

Este binecunoscut azi faptul că mulți zugravi munteni au lucrat în provinciile învecinate Țării Românești, contribuind mai ales în prima jumătate a secolului al XVIII-lea la difuzarea artei de tradiție brâncovenească dincolo de hotarele propriu zise ale acesteia. Departe de-a face excepție, Banatul a cunoscut același fenomen ale cărui începuturi pot fi destul de greu depistate înainte de deceniile trei, patru ale secolului, când documentar și faptic pot fi urmărite lucrări de renovare la biserici românești sau sârbești. Este interesant și totodată destul de greu de explicat motivul pentru care majoritatea lucrărilor, ne referim aici la pictura murală și cea de icoane poartă amprenta clară a stilului de lucru al zugravilor munteni. Atât cât putem reconstitui fenomenul, pe baza celor câteva pisanii sau semnături de zugravi păstrate, cel puțin în ce privește bisericile mănăstirești sau orășenești dar și-n cazul multor bisericuțe sătești s-a apelat la meșteri zugravi descendenți ai zugravilor epocii brâncovenești.

Să punctăm în ordine cronologică câteva dintre monumentele cele mai reprezentative ale tradiției artistice brâncovenești de pe teritoriul Banatului, unde contribuția zugravilor munteni este de necontestat. În absența (cel puțin deocamdată) a altor date trebuie să pornim din nou de la biserica mănăstirii Saraca, unde pisania amintește renovarea din anul 1730, dată la care biserica era și repictată de un colectiv de zugravi condus de Andrei, avându-i alături pe Iovan și Chiriac¹.

La scurt interval de timp, în anul 1737, mănăstirea Vrăceșnița (Banatul sârbesc), era la rându-i zugrăvită de un colectiv mare de meșteri zugravi, în fruntea cărora se afla un Andrei Andreovici (sin, Andrei) pe care-l presupunem identic cu Andrei de la Saraca².

1. Cu doi ani înainte de această dată, deci în 1728, la mănăstirea Voilovița (Banatul sârbesc), este amintit documentar un zugrav Gheorghe Arghiri fără însă să i se cunoască nici un fel de date suplimentare relativ la activitatea depusă. Tot în deceniul trei al secolului, în arhivele mănăstirii Sisatovăț (Banatul sârbesc), este amintit un zugrav-moler Stan Popovici, de asemenea fără vreo altă referire la activitatea desfășurată. Pentru zugravul Gheorghe Arghiri, vezi: O. Milanovici, Autori de la likovnih i primejenih umetnosti evidentiranih u Banati (Autorii obiectelor de artă inventariate în Banat) Gradja, VIII-IX, 1978, p. 321; Pentru zugravul Stan Popovici, vezi: Dinko Davidov, Ikone srpskih zografa XVIII veka, Beograd, 1977, p. 30.

2. Leoposava Selmis, Srpsko zidno slikarstvo XVIII veka, foto 6-9 (pisania mănăstirii Vrăcevsnița).

Pe la 1740 era realizată pictura iconostasului paraclismului mănăstirii Partos³, lucrare de certă influență brâncovenească, din păcate anonimă, asupra căreia vom reveni, iar în 1743, mănăstirea Mesic din Banatul sârbesc era la rândul-i rezugrăvită de un grup de trei meșteri-Andrei. Ioan și Petar (poate Petru) zugrav, în sprijinul aceleiași tradiții⁴.

În zonele limitrofe ale Banatului istoric regăsim urmele zugravului Gheorghe, atestat documentar la bisericile din Sânandrei, Ostrogoni și Srpski Cuvin de pe teritoriul actual al Ungariei de sud⁵.

Am amintit mai sus câteva dintre cele mai importante mănăstiri ortodoxe care-au făcut printre primele, obiectul renovărilor din secolul al XVIII-lea. Exemplul a fost însă urmat și de comunitățile orașenești și trebuie amintit aici exemplul cel mai relevant-biserica de la Lipova, extins încet, încet și la nivelul comunităților sătești așa cum de altfel menționam și mai sus. În general vorbind, exceptând monumentele din această primă etapă care conservă pictura murală, materialul iconografic reprezentat de piese de inventar mobil este fragmentar fiind ilustrat de piese din iconostas, cel mai adesea icoane împărătești, uși împărătești sau diaconești, eventual icoana sau icoanele de hram (în cazul în care biserica și-a schimbat hramul). În majoritatea lor icoanele acestei prime jumătăți a secolului al XVIII-lea se lasă descifrate doar prin analiză stilistică. În absența semnăturii de zugrav, iar informațiile documentare asupra creatorilor lor sunt extrem de sumare.

Cu toate aceste premise modeste, putem contura în linii mari sensul dezvoltării artei din Banat la începuturile sau „reînceputurile” ei din secolul amintit ca și influența pe care zugravii veniți din Muntenia sau Oltenia au avut-o asupra dezvoltării artistice a zonei noastre.

De ce s-a apelat la zugravi din Țara Românească într-o provincie cu vechi tradiții de viață ortodoxă deci implicit și artistică, nu putem ști cu certitudine; oricum, problema se ridică și pentru Transilvania, acestui timp istoric iar unul dintre răspunsurile posibile ar fi oferit de prestața pe care arta brâncovenească a câștigat-o în epocă, în mediile românești. Dincolo de aceasta ea a reprezentat pentru comunitățile ortodoxe de peste munți, pentru românii transilvăneni și bănățeni, dar chiar și pentru ortodocșii sârbi, simbolul unei arte întinerite față de cea de tradiție postbizantină, tocmai prin elementele eterogene pe care le însuma și care operau o breșă în sistemul iconografic consacrat; ea răspundea desigur unei noi stări de spirit, a generației de după 1700, reprezentând un fel de „avangardă” artistică a momentului istoric, premergător epocii moderne.

La nivelul cercetărilor de până acum, putem releva prezența certă a câtorva zugravi munteni și olteni activi în zona noastră care dincolo de creațiile de cea mai bună factură brâncovenească pe care ni le-au lăsat, au contribuit la crearea unui climat artistic deschis influențelor artistice din zonele învecinate,

3. I.B. Mureșianu. Mănăstiri din Banat, Timișoara, 1976, p. 114.

4. Branislav Zivkovic, Leoposava Selmic, Mesic, Les dessins des fresques, Novi Sad, 1900, p. 3.

5. Dinko Davidov, Spomenici Budimske Eparhije, Beograd, 1990, p. 60.

care a imprimat o notă specifică întregii producții artistice din Banat, până către jumătatea secolului în discuție.

Revenim la primul nume de zugrav atestat în Banat, cel al lui Andrei de la mănăstirea Sărăca, pe care înclinăm să-l identificăm cu fiul lui Andrei, zugravul de la Hurezi⁶. Credem că tot el este în fruntea echipei de la m-rea Vravecșnița (1737), unde semnează, așa cum arătam mai sus, cu numele de Andrei Andreovici, colaborând cu un număr mare de zugravi, între care Șerban și Nedelcu. Ei vor ajunge să joace un rol de primă importanță în viața artistică a provinciei. După atestarea de Vravecșnița, urmele sale se șterg; este drept că la m-rea Mesic este menționat numele de Andrei, dar nu știm în ce măsură este vorba despre aceeași persoană.

În schimb, descendenții direcți ai zugravului Hranite de la Polovragi sunt atestați printre meșterii activi în zona noastră; este vorba de Grigorie și fratele (?) său Gheorghe, pe care-i întâlnim în începutul deceniului patru al secolului în Oltenia, la Glogova, Vădeni și Tismana, alături de Vasile Diaconul și Șerban, menționat doar la Glogova, alți doi zugravi al căror nume se vor lega de arta din Banat.

Urmele lăsate de Grigorie Hranite în Banat sunt destul de modeste. Au ajuns până la noi ușile împărătești pictate de acesta pentru biserica din Drinova-semnate și datate Grigorie zugrav, 1745, unde probabil a realizat și pictura iconostasului, dacă nu cumva și pictura murală⁷. I se pot atribui pe baza asemănărilor stilistice – o icoană cu tema Arhanghelul Mihail⁸, o icoană cu tema Bunavestire⁹ și câteva icoane provenite din bisericile de la Ferendia¹⁰, respectiv Belobresca (biserica sârbească)¹¹.

Activitatea lui Gheorghe (Ranite), este destul de greu de relevat datorită absenței oricărei semnături care să-l identifice pe de-o parte și pe de altă parte datorită stilului de pictură, foarte asemănător ca cel al zugravului Nedelcu Popovici. Cu toate acestea, personalitatea sa distinctă a putut fi relevată grație unor informații documentare, deosebit de prețioase.

6. Pisania de la Glogova din septembrie 1734, menționează zugravii: „Diniu (?), Vasilie, Gheorghe, Șerban, Stan” cf. Șt. Metes, *Zugravii bisericilor române*, în *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice*, secția Transilvania (A.C.M.I.T.), 1926-1928, Clij 1929, p. 68.

7. Această piesă deosebită se află în colecția de artă religioasă a Mitropoliei Banatului, în prezent în colecția Muzeului Național de Artă. A participat la expoziția internațională de icoane românești: „ROMANIAN ICONS, XVI-XVIII Century”, Atena, 1993, p. 130-131, cat 59.

8. V. Munteanu, *Monumente istorice bisericesti din Lugoj, Timișoara*, 1981, p. 94.

9. Ca și ușile împărătești de la Drinova și aceasta icoana se află în Colecția de artă religioasă a Mitropoliei Banatului, provenită din biserica de la Stamura Romana. În catalogul acestei colecții (vezi nota nr. 7), icoana este trecută printre cele de secolul al XVII-lea. După părerea noastră, stilistica sa prezintă asemănări frapante cu cea a ușilor împărătești de la Drinova, deci încadrarea sa cronologică nu poate fi coborâtă înaintea secolului al XVIII-lea, deceniile 4 sau 5. Piesa se afla la nr. inv. 5817

10. Este vorba de un grup de trei icoane în colecția Muzeului Banatului Timișoara cu temele: Învierea Domnului, inv. 969; Apostolul Andrei, inv. 987, Apostolul Pavel, Inv. 990, provenite din biserica de la Ferendia. Atribuiri aparțin autoarei.

11. Atribuirea a fost făcută de cercetătorii sârbi. Icoanele se află în Colecția de artă a Vicariatului Ortodox sârb din Timișoara. Este vorba de piesele Schimbarea la față, inv. 858 și Arhanghelul Mihail, inv. 859, publicitate în catalogul expoziției: „Valori ale artei sârbilor în România” (Umetnioko blago srba u Rumunji), Beograd, 1991, p. 32, cat. 25,26.

Prima informație este oferită de protocolul bisericii sârbești din Sânandrei, încheiat în anul 1742, cu ocazia lucrărilor de pictură a iconostasului pictat de zugravii „Gheorghe și Nedelcu din partea Banatului”¹². Cea de-a doua informație documentară, la fel de importantă, ne este oferită de un document datând din anul 1754, o scrisoare de protest, înaintată forurilor bisericești de cinci zugravi față de toleranța cu care biserica acordă unor zugravi peregrini comenzi de pictură, desigur murală și de icoane. Alături de doi zugravi sârbi, sunt menționați zugravii români Nedelcu Popovici, Șerban Popovici și Gheorghe Ranite. Cel puțin până în prezent, acesta este unicul document care menționează integral numele de Gheorghe Ranite, permițându-ne, în primul rând, identificarea sa ca zugrav și-n cel de-al doilea rând proveniența din familia Hranite¹³.

Din punct de vedere stilistic, judecând cel puțin după fragmentele păstrate ale iconostasului de la Sânandrei (Ungaria), maniera sa de lucru este total diferită de a fratelui său Grigorie, în schimb, așa cum menționăm mai sus, asemănătoare uneori până la identitate cu cea a zugravului Nedelcu Popovici și cu cea a lui Șerban Popovici. Mergând exclusiv pe analiza stilistică, înclinăm să atribuim grupului de zugravi Nedelcu Popovici – Gheorghe Ranite câteva lucrări de pe teritoriul Banatului, realizate în cea mai bună tradiție a picturii post brâncovenești, după cum urmează.

Menționăm astfel ansamblul (fragmentar) al iconostasului de la mănăstirea Partos, nesemnat, realizat în 1740, ca și icoana din aceeași mănăstire cu reprezentarea Sf. Arhanghel Mihail, ce relevă aceeași modalitate de interpretare a temei cu icoana Sfântului Arhanghel Mihail din biserica de la Sânandrei (Ungaria), unde după cum menționam în rândurile de mai sus, cei doi zugravi sunt atestați în mod cert. În aceeași ambianță stilistică se mai înscriu și câteva icoane provenite din biserici sătești din Banat, realizate în intervalul de timp dintre 1741 și 1749. Includem aici două dintre icoanele de la biserica din Banloc (1741), câteva icoane precum și ușile împărătești ale bisericii sârbești de la Ofsenița (1743) și o splendidă icoană cu tema Adormirea Maicii Domnului, datată 1749, provenită din biserica sârbească de la Foeni¹⁴. Un alt zugrav, activ pe teritoriul Banatului, pe care după stilul de pictură îl putem de asemenea așeza între meșterii de tradiție brâncovenească sau mai precis spus de formație postbrâncovenească este Șerban Popovici. Credem că prima sa atestare în zona noastră este cea din biserica de la Lipova, unde pisania menționează pe Nedelcu Popovici dar și un Șerban; cele două nume de zugravi reapar în pisania mănăstirii Vravecnița. În anul 1737, în colectivul mai mare aflat sub conducerea lui Andrei Andreevici după care, colaborarea celor doi a continuat parese, cel

12. Dinko Davidov, Spomenici ..., p. 60.

13. Idem, Ikone srpskih zografa ..., p. 34.

14. Atribuirea a fost făcută de cercetătorii sârbi; vezi: Valori ale artei sârbilor, cat. 6. p. 26.

15. Dinko Davidov, Ikone srpskih zografa..., cat. 79, 80. Este vorba despre icoanele cu temele-Isus binecuvântând și Sfântul Ioan Botezătorul, provenite din biserica de la Ecka (Banatul sârbesc), aflate în Colecția Galeriei Matica Srpska din Novi Sad.

16. Olivera Milanovici, Iz slikarstva i primenjene umetnosti Voivodine, Gradja, II, 1958, p. 132, foto, 53, 54.

puțin o bună bucată de timp la biserici aflate pe teritoriul Banatului istoric. Îi întâlnim astfel la Ecka (Serbia), în anul 1744¹⁵, la Ostrovo (Serbia). În anul 1746¹⁶, la Modos (Iasa Tomici). În Serbia în anul 1752¹⁷, și poate la Iankov Most de asemenea pe teritoriul Serbiei de azi. Pe teritoriul Banatului românesc ni s-au păstrat puține lucrări. I se atribuie două dintre icoanele provenite din biserica sârbească din Ivanda (Timiș)¹⁸ iar dintr-o perioadă mai târzie, două icoane împărătești din biserica din Dejan (Timiș), din anul 1767, una dintre acestea semnată Șerban zugrav, realizate într-o manieră stilistică mult „modernizată” față de cea inițială, care însă nu face subiectul materialului prezent¹⁹.

Relativ la asemănarea stilistică a lucrărilor lui Nedelcu și Șerban Popovici, menționăm că în literatura de specialitate din Yugoslavia, care a acordat cuvenita atenție activității acestui zugrav, pe nedrept, prea puțin amintit la noi, cei doi, au fost o bună bucată de timp, identificați drept o singură persoană, numită Nedelcu - Șerban Popovici. Confuzia a fost clarificată abia în urma descoperirii în biserica din satul sârbesc Ostrovo a unui grup de icoane de iconostas, între care două purtau semnăturile distincte a celor doi zugravi- Nedelcu Popovici, și Șerban Popovici²⁰.

Cei trei zugravi amintiți cu lucrări deosebit de asemănătoare stilistic, n-au format niciodată echipă comună de trei. Într-un mod ciudat Gheorghe Ranite n-a lucrat niciodată cu Șerban Popovici ci fiecare dintre aceștia doi meșteri apar pe rând alături de Nedelcu Popovici. Indiferent de motivele care i-au determinat să se evite deși în mod cert se cunoșteau, ceea ce este și rămâne ca deosebit de important pentru noi cei de astăzi, este rezultatul travaliului depus, decenii de-a rândul având ca finalitate decorarea sau redecorarea de biserici mănăstirești, orașenești sau sătești, românești și sârbești, într-o manieră stilistică specifică cu foarte multe elemente preluate din repertoriul decorativ al artei de tradiție brâncovenească.

Alături de ceilalți zugravi munteni amintiți mai sus și poate de alții rămași în anonim, ei au contribuit la conturarea unui program artistic destul de unitar, sesizabil pe o bună parte a teritoriului Banatului istoric, înclinat spre respectarea, în mare măsură, a tradiției postbizantine în ce privește transcrierea programelor iconografice, atât în pictura murală cât și-n cea de icoane. În ansamblul lor, creațiile perioadei artistice ale deceniilor de până către jumătatea secolului al XVIII-lea se înscriu în limitele desenului geometric, al cromaticii în tonalități plate în tonuri pure, nevalorate, rezultând compoziții ușor de recunoscut prin atmosfera sobră și destul de severă în care rarele „inovații” sunt reprezentate prin elementele decorative de factură brâncovenească.

17. Idem, Iz slikarstva i primenjene umetnosti u Banatu, Gradja, VIII-IX, 1978, p. 158.

18. În colecția Vicariatului Ortodox sârb din Timișoara, Inv. 722, 726; Valori ale artei sârbilor în România (cat. de Expoziție).p. 28, cat. 8,9.

19. În colecția Vic. Ort. Sârb Timișoara, nr. inv. 901, 902; Valori ...p. 28, cat. 10, 11.

20. Între icoanele împărătești al iconostasului bisericii din Ostrovo Semnătura lui SERBAN ZUGRAV POPOVICI apare pe icoana cu tema Fecioara Maria cu pruncul pe tron, iar numele lui NEDELKO POPOVICI ZUGRAV și anul 1746, pe icoana cu tema Deisis.

Certa influență artistică pe care aceștia au exercitat-o fără îndoială și asupra unor zugravi ridicați dintre localnici ne permite să atribuim multe lucrări risipite pe teritoriul Banatului, pe baza asemănarilor stilistice, „cercului” meșterilor de peste munți. Fără să fie neapărat creatori sau inițiatori ai unor „școli de zugrăvie”, în sensul propriu al cuvântului, ei au contribuit la formarea de noi meșteri, dintre ucenicii pe care fără îndoială i-au avut în preajmă, deoarece exemplul devenit clasic al „școlii” de zugrăvie întemeiată de Diaconul Vasile la Srediștea Mare, nu putea să reprezinte un caz izolat.

Am lăsat la urmă discuția privitoare la personalitatea acestuia deoarece, în virtutea materialului concret de care dispunem, cel puțin până-n prezent, se impun anumite nuanțări față de afirmațiile făcute în general, referitor la activitatea sa. Majoritatea materialelor apărute până acum, chiar dintre cele mai recente²¹, accentuează exclusiv asupra activității sale de zugrav, care la o analiză mai atentă a datelor documentare se dovedește a fi doar o secvență a unei vieți, de altfel, extrem de active și cu preocupări complexe. Să menționăm în primul rând că Vasile Diaconul a fost desemnat drept conducător al micului grup de olteni strămutați în Banat, în calitate de preot, pe care a continuat s-o exerce și la Srediște, aproximativ încă două decenii. Această calitate a adus după sine sau a impus, numirea sa drept învățător al comunității (fiind desigur unicul știutor de carte). În sfârșit poziția pe care-o deținea a făcut să fie ales și „vătaf” al satului. La solicitarea forurilor superioare ecleziastice de a participa la renovarea de monumente distruse sau lăsate în paragină, Diaconul Vasile a colaborat la realizarea iconostasului bisericii din Ririșor (1745) iar mai târziu a picturii murale a bisericii din Modos (Iasa Tomici), între anii 1752/5, împărțind lucrul, la această din urmă biserică, cu Nedelcu și Șerban Popovici²².

Probabil în acea perioadă de timp și-a format și ucenicii, desigur necesari în vederea finalizării lucrărilor de renovare. Din păcate cele două atestări de mai sus, și acestea doar de natură documentară (bisericile nu mai păstrează iconostasul, respectiv pictura murală), sunt unicele care ne-ar fi permis formularea de concluzii asupra calităților sale de zugrav, ca și asupra stilului său de lucru pe care putem doar să-l presupunem în absența unor elemente concrete. La fel de sumare și puțin relevante sunt și informațiile în ce-i privește activitatea pe teritoriul Banatului românesc de astăzi, unde probabil și-a urmat unul dintre feciori devenit la rândul-i zugrav, pe George, în anul 1756²³.

Pe baza pisaniei, din fericire transcrise, îl găsim în fruntea echipei de zugravi de la Clopodia, în anul 1762²⁴, și posibil la biserică sârbească din satul Radimna²⁵.

21. Vasile Florea, *Istoria artei românești*, vol. I, p. 540, îl amintește pe „Vasile Diaconul de la Trismana cu o bogată activitate în pictura de icoane”.

22. Laposava Selmic, *Srpsko zidno slikarstvo...* p. 18.

23. V. Godincva, *Arborele familiei Diaconovici*, Dacia, V, 1943, nr. 105, p.2.

24. Biserica din satul Clopodia nu mai există, însă din fericire pisania ni s-a păstrat în transcriere, fiind una dintre rarele atestări certe privind activitatea Diaconului Vasile ca zugrav în partea Banatului românesc. Acesta reprezintă în același timp o sursă atât de preioasă relativ la zugrăvii formați de Diaconul Vasile în mult pomenita sa „școală de zugrăvie” de la Srediștea. O redăm în cele ce urmează în transcrierea care ne-a parvenit, în limba română: „Această biserică am zugrăvit fiind zugravi eu ierodiaconul Vasile Alexievici și cu fiu-meu George și cu Ioan Popovici și cu Radu Lazarevici fiind ucenic Stancu Da (Raicu) ...la anul 1762”.

25. La biserică de la Radimna a lucrat de asemenea împreună cu George și cu Ioan Popovici.

Tot atât de sumare sunt și informațiile noastre referitoare la activitatea sa ca iconar, activitate, complementară celei de zugrav de pictură murală. Cele câteva icoane ce i se atribuie, aflate pe teritoriul Banatului și Voivodinei²⁶, între care doar una purtând o semnătură incertă, permit cu greu reconstituirea stilului său de lucru, pe care în virtutea formației sale în mediul artistic al epocii postbrâncovenești trebuie să-l presupunem, cel puțin în prima etapă de activitate legat de cel al zugravilor de la Tismana.

Deși adesea greu de descifrat în detaliu, viața artistică care s-a regenerat vizibil în primele decenii ale veacului al XVIII-lea și-n provinciile din vestul țării, reprezintă o secvență relevantă în ansamblul dezvoltării socio-culturale a societății românești la începuturile etapei istorice atât de bine definite drept „epoca de tranziție” către epoca modernă. Relațiile în cazul nostru de natură artistică, niciodată întrerupte cu celelalte provincii românești, orientate în special spre Țara Românească și mai ales Oltenia sunt, credem, în măsură să completeze tabloul complex al interferențelor de elemente culturale. Alături de circulația cărții, simbol al spiritualității noastre și implicit al ideilor, prezența efectivă, la noi, ca și de altfel în Transilvania, a meșterilor zugravi din Țara Românească a facilitat și aici transmiterea artei de factură brâncovenească.

Grefate pe fondul artistic local, elementele acestei adevărate înnoiri artistice au creat premisele evoluției vieții artistice în secolul al XVIII-lea, în cadrul căruia s-au conturat, în special de pe la jumătatea epocii, forme de expresie plastică specifică, definind inerente particularități zonale, dincolo de care, arta noastră se circumscrie ca un tot unitar reprezentativ pentru această zonă de veche tradiție artistică bizantină în Balcani.

26. Este o icoană cu tema Sf. Botezătorul, aflată în Colecția Muzeului din Vârșet (Yugoslavia).

Fig. 1 - Grigorie Ranite (?), Sfântul Apostol Pavel, ½ sec. XVIII, Biserica din Ferendia (Timiș).

Fig. 2 - Gheorghe Ranite (?), Sfântul Apostol Petru, 1743, Biserica din Otsenița (Timiș).

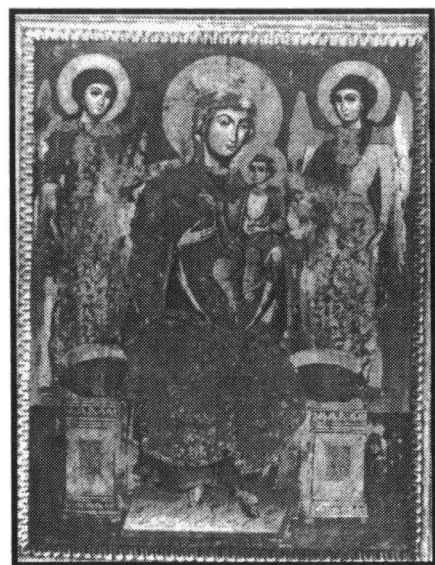

Fig. 3 - Șerban Popovici (?), Fecioara Maria cu pruncul pe tron, pe la 1755, Biserica din Ivanda (Timiș).

Fig. 4 - Nedelcu Popovici, zugrav, Fecioara Maria cu pruncul pe tron, 1749, Biserica din Călnic.

**DES PEINTRES DES ÉGLISES FORMÉS DANS L'ÉPOQUE
BRÂNCOVEANU, QUI ONT ACTIVE EN BANAT PENDANT LA PREMIÈRE
MOITIÉ DU XVIIIÈME SIÈCLE**

R é s u m é

La vie artistique du Banat, qui commence à se renouveler dès les premières décennies du XVIIIe siècle, vient de compléter l'image du développement général de la société roumaine au commencement d'une époque historique qu'on peut définir comme transitoire vers l'histoire moderne des Pays Roumains.

Les relations permanentes entre les provinces roumaines, et particulièrement entre le Banat et l'Oltenie, développées pendant le Moyen Âge, connaissaient dans la première moitié du siècle un vrai ampleur. À côté des livres venues des typographies valaques, des zougraves sont certainement appelés à refaire la peinture murale et à peindre des icônes dans des monastères et églises de notre province.

Parmi eux, on trouve des noms bien connus dans la vie artistique des Pays roumains, des descendants des grands zougraves de l'époque de Brâncoveanu, comme Andrei sin Andrei (peut être Andreovici), Grigorie et Gheorghe Ranite, Vasile Diaconul, qui nous ont laissé des œuvres dispersées sur l'étendue du vieux Banat historique. Ces œuvres ont des traits stylistiques bien individualisées, qui mêlent le symbolisme de l'art byzantin au langage décoratif spécifique pour le style de l'époque de Brâncoveanu.

On peut conclure que la première moitié du XVIIIe siècle représente pour le Banat l'époque très importante du renouvellement de la vie artistique qui précède le grand développement de la seconde moitié du même siècle.

La liste des illustrations:

- La 1-er figure – Le Saint Apôtre Paul, une peinture qui date de la moitié du XVIIIe siècle, d'après Grigore Ranite.
- La 2-ème figure – Le Saint Apôtre Petru (1743) la peinture qui appartient à l'église de Ofsenita, d'après le peintre G. Ranite.
- La 3-ème figure – La Vierge Maria avec l'enfant Jésus sur le trône, la peinture de l'église d'Ivanda (Timiș), l'auteur Șerban Popovici (?).
- La 4-ème figure – La Vierge Maria avec l'enfant Jésus, sur le trône (1749) la peinture qui appartient à l'église de Călnic, l'auteur Nedelcu Popovici.